

Ростислав Молчанов,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА МИРНІ ЗІБРАННЯ

Право людини на мирні зібрання потребує невідкладного законодавчого врегулювання. Перш за все це врегулювання необхідно для надання органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування часу на вжиття відповідних заходів щодо належного забезпечення реалізації цього права. Разом з цим, при встановленні певного порядку проведення мирних зібрань та інших масових заходів створить можливість офіційно визначати коло відповідальних осіб у разі створення посадовими особами органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування перешкод щодо реалізації права людини на мирні зібрання.

У посібнику «Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань. Керівництво» [2] Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини зазначає: «Держава завжди має прагнути сприяти проведенню публічних зібрань у бажаний для їх організаторів спосіб (з точки зору часу, місця і порядку проведення), захищати ці зібрання, а також забезпечувати відсутність перешкод для поширення в суспільстві інформації про заплановані зібрання».

Обмеження права на мирні зібрання можливе лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Право на свободу мирних зібрань закріплене в статті 39 Конституції України [1].

Таким чином, органи державної влади або місцевого самоврядування мають вжити низку підготовчих заходів для чого потрібен певний час. В залежності від масштабу проведення мирного зібрання до підготовчих заходів можливо віднести проведення робочих нарад за участю організатора проведення заходу та зацікавлених служб з метою з'ясування цілей та порядку його проведення, необхідності залучення додаткових служб, підготовки та видання відповідних розпорядчих документів. Як приклад, у разі проведення пішої ходи за певним маршрутом, органу місцевого самоврядування необхідно: здійснити аналіз наявності перешкод за маршрутом руху (наявність будь яких ремонтно-відновлювальних робіт тощо); вирішити питання щодо

обмеження руху транспорту (в тому числі і громадського) за маршрутом руху, а за відсутності такої можливості – його повного перекриття, для чого необхідно видати певне розпорядження. В свою чергу органу Національної поліції України потрібно розробити маршрути відведення транспорту та забезпечити безпеку дорожнього руху, як на маршруті руху, так і на прилеглий до нього території.

Частиною 3 статті 24 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3] передбачено, що: «органи місцевого самоврядування та їх посадові особи діють лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законами України, та керуються у своїй діяльності Конституцією і законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, а в Автономній Республіці Крим також нормативно-правовими актами Верховної Ради і Ради міністрів Автономної Республіки Крим, прийнятими у межах їхньої компетенції». Відповідно до підпункту 3 пункту «б» частини 1 статті 38 зазначеного Закону «вирішення відповідно до закону питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів; здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку» віднесено до делегованих повноважень виконавчих органів та органів місцевого самоврядування.

Слід також звернути увагу на положення статті 280 Кодексу адміністративного судочинства України, якою встановлено особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань. Після отримання повідомлення про проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій тощо органи виконавчої влади чи місцевого самоврядування мають право звернутися до суду із позовною заявою про заборону таких заходів чи про встановлення іншого обмеження права на свободу мирних зібрань (щодо місця чи часу їх проведення тощо). Орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування повинен обґрунтувати необхідність обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань у демократичному суспільстві та пропорційність запропонованого у позові способу обмеження. Якщо позовна заява не відповідає вимогам статті 160 Кодексу адміністративного судочинства України, суд залишає її без руху та надає строк для усунення недоліків, але не більш ніж 12 годин. Відповідно до частини 4 статті 280 зазначеного Кодексу позовна заява, яка надійшла пізніше ніж за 24 години до часу проведення спірних заходів, залишається без розгляду [4].

Враховуючи викладене, можемо дійти висновку, що у разі надходження повідомлення про проведення заходу, який загрожує національній безпеці та громадській безпеці, менш ніж за 24 години до його проведення, орган державної влади або орган місцевого самоврядування не має законодавчої можливості звернутися з позовною заявою до суду, з метою обмеження

зазначеного заходу. Певна кількість організаторів проведення заходів, з метою безперешкодного проведення зібрань, навмисно надають повідомлення про його проведення менш ніж за годину до початку акції.

Аналіз викладеного дозволяє стверджувати, що належне законодавче врегулювання чинне законодавство у сфері забезпечення права людини на мирне зібрання починаючи з 2016 року відсутнє, що в свою чергу сприяє неможливості притягнення до адміністративної відповідальності за порушення порядку проведення масових заходів. Органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування позбавлені можливості належного забезпечення реалізації права людини на мирне зібрання (часові обмеження), а також щодо захисту прав і свобод інших людей (за умови наявності загрози національній безпеці та громадського порядку).

З метою законодавчого врегулювання суспільних відносин у сфері реалізації права людини на мирні зібрання, належного забезпечення органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, а також забезпечення публічного (громадського) порядку під час їх проведення необхідно підготувати та прийняти відповідні нормативно-правові акти України, як це прямо передбачено Конституцією України.

-
- 1- Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
 - 2- Посібник «Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань. Керівництво», опубліковано БДПІЛ ОБСЄ 2017р., ISBN 978-92-9234-959-2; www.osce.org/odihr
 - 3- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/280/97-%D0%B2%D1%80>
 - 4- Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст. 446). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>